

Kohtuasi C-263/20**Eelotsusetaotlus****Saabumise kuupäev:**

15. juuni 2020

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Landesgericht Korneuburg (liidumaa kohus Korneuburgis, Austria)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

26. mai 2020

Hageja ja apellatsioonkaebuse esitaja:

Airhelp Limited

Kostja ja vastustaja apellatsioonimenetluses:

Laudamotion GmbH

[...]

AUSTRIA VABARIIK

Landesgericht Korneuburg

[...]

Landesgericht Korneuburg (liidumaa kohus Korneuburgis, Austria) tegi apellatsioonikohtuna [...] kohtuasjas, mille pooled on hageja **Airhelp Limited**, Central Hong Kong, [...] *versus* kostja **Laudamotion GmbH**, 2320 Schwechat, [...] ja mille ese on **500 euro** suurune nõue [...], menetledes hageja apellatsioonkaebust Bezirksgericht Schwechat'i (Schwechati esimese astme kohus) 19. detsembri 2019. aasta otsuse peale [...], järgmise

k o h t u m ä ä r u s e:

I. Euroopa Liidu Kohtule (edaspidi „Euroopa Kohus“) esitatakse ELTL artikli 267 alusel järgmised **eelotsuse küsimused**:

1. Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. veebruari 2004. aasta määruse (EÜ) nr 261/2004, millega kehtestatakse ühiseeskirjad reisijatele lennureisist mahajätmise korral ning lendude tühistamise või pikaajalise hilinemise eest antava hüvitise ja abi kohta ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EMÜ) nr 295/91 (ELT 2004, L 46, lk 1; ELT eriväljaanne 07/08, lk 10, edaspidi „määrus nr 261/2004“), artikli 5 lõike 1 punkti c ja artiklit 7 tuleb tõlgendada nii, **et reisijal on õigus hüvitisele, [lk 2] kui lennu väljumisaeg muudetakse varasemaks, mistõttu väljub lend kella 14:40 asemel samal päeval kell 08:25?**

2. Kas määruse nr 261/2004 artikli 5 lõike 1 punkti c esimest kuni kolmandat taanet tuleb tõlgendada nii, **et seda, kas reisijat on tühistamisest teavitatud, tuleb kontrollida eranditult viidatud sätte alusel, mis ei luba kohaldada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiivi 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (direktiiv elektroonilise kaubanduse kohta) (EÜT 2000, L 178, lk 1; ELT eriväljaanne 13/25, lk 399; edaspidi „direktiiv 2000/31“) ülevõtmiseks vastu võetud riigisiseseid õigusnorme teate kättesaamise fiktsiooni kohta?**

3. Kas määruse nr 261/2004 artikli 5 lõike 1 punkti c esimest kuni kolmandat taanet ja direktiivi 2000/31 artiklit 11 tuleb tõlgendada nii, **et olukorras, kus reisija on oma telefoninumbrit ja meiliaadressi esitades broneerinud lennu broneerimisportaali kaudu, kuid broneerimisportaal on lennuettevõtjale edastanud telefoninumbri ja broneerimisportaali poolt automaatselt loodud meiliaadressi, tuleb lennu varasemaks muutmise teate saatmist automaatselt loodud meiliaadressile pidada lennu varasemaks muutmisest teavitamiseks või asjaomase teate kättesaamiseks, ka juhul kui broneerimisportaal ei ole lennuettevõtja teadet reisijale edasi saatnud või on selle edasi saatnud hilinemisega? [lk 3]**

II. Menetlus peatatakse kuni Euroopa Kohtult eelotsuse saamiseni.

P õ h j e n d u s e d

Reisijad M**** 0**** ja G***** P****, kelle elukoht on Tšehhi Vabariigis, broneerisid 14. juuniks 2018 kostja lennu OE 503 Palma de Mallorcast (PMI; Hispaania) Viini (VIE; Austria). Plaanipärane väljumisaeg oli kell 14:40, plaanipärane saabumisaeg kell 17:05. Reisijad kasutasid veebiportaali k*****.com broneerimissüsteemi. Kohtule on teada, et broneerimisportaali käitaja asukoht on Tšehhi Vabariigis. Meiliaadressiks märkisid reisijad: m* * * * *.o* * * * * @gmail.com. k*****.com tegi reisijate nimel broneeringu, kusjuures broneerimise käigus loodi just selle broneeringu jaoks eraldi meiliaadress, mis kanti lennuettevõtja süsteemi kontaktaadressina ja mis konkreetsel juhul oli järgmine: 6703421@hositojsmezasemy.com. Teist meiliaadressi ei märgitud ja see ei olnud lennuettevõtjale ka teada.

Hageja esitab 500 euro suuruse hüvitise nõude, märkides, et määruse nr 261/2004 artikli 7 alusel on reisijatel õigus hüvitisele [summas 250 eurot reisija kohta, kokku seega] summas 500 eurot. Kõnealuse nõude loovutasid reisijad 12. oktoobri 2018. aasta loovutamisarveldusega hagejale. Hageja märgib, et esiteks hilines lend rohkem kui kolm tundi, teiseks aga tuleneb õigus hüvitisele ka sellest, et lend muudeti pea kuus tundi varasemaks, millest teatati reisijatele 10. juunil 2018, seega vähem [lk 4] kui seitse päeva enne lendu. Kostjal oleks olnud väga lihtne välja selgitada, millised sisse kantud meiliaadressid on seotud portaali k*****.com kaudu tehtud broneeringutega. Portaali on reisiagent. Lennuettevõtja ülesanne on tuvastada isik, kes on sõlminud lepingu. Automaatselt loodud meiliaadresside puhul on see silmatorkav.

Kostja vaidleb nõudele vastu nii põhjendatuse kui ka suuruse aspektist, palub jätta hagi rahuldamata ja peab vääraks väidet, et lend hilines rohkem kui kolm tundi, kuna tema väitel hilines lend vaid 29 minutit. Lennu varasemaks muutmise teatati 23. mail 2018 meili teel. Kostjal ei olnud võimalik reisijatega vahetult ühendust võtta, kuna kostjale ei edastatud nende kontaktandmeid. See ei olnud lubatud andmekaitse kaalutlustel; kostjal puudub portaali k*****.com lepinguline suhe. k*****.com ei ole reisiagent ega reisibüroo. k*****.com teeb broneeringuid kostja süsteemides vastu kostja tahtmist reisijana. Kostjale ei olnud arusaadav, et k*****.com saab broneeringukinnituse, pardakaardid ja muu teabe kätte eraldi loodud meiliaadressilt. Portaali k*****.com kasutamine tuleb omistada reisijale. Lennuettevõtjalt ei ole mõistlik oodata, et ta kontrolliks, kes on märgitud meiliaadressi tegelik omanik, või tegutseks detektiivina, et selgitada välja asjaomase reisija tegelik meiliaadress.

Bezirksgericht Schwechat (Schwechati esimese astme kohus) jättis hagi oma **otsusega**, mille peale esitati apellatsioonkaebus, rahuldamata. [lk 5]

Lisaks eespool esitatud asjaoludele, mille üle vaidlust ei ole, tuvastas esimese astme kohus, et kostjal puudus broneerimisportaaliga k*****.com lepinguline suhe ja et portaalil k*****.com ei olnud ka ligipääsu kostja broneerimissüsteemile. Iga konkreetse broneeringu avamise ja iseäranis nendega seotud meiliaadresside läbivaatamise korral saaks kostja aru, et selline meiliaadress, mida on kasutatud käesoleval juhul, on tõenäoliselt automaatselt loodud aadress. Kuna aga sissetulevaid broneeringuid ei ole broneeringute suure arvu tõttu (ligikaudu 20 000 päevas) ühel töötajal võimalik ükshaaval avada ja kontrollida, ei erine portaali k*****.com kaudu tehtud broneeringu kostja jaoks alguses nendest broneeringutest, mida on teinud reisijad ise. Puudub võimalus tuvastada, kas broneeringu seost portaali k*****.com oleks tehniliselt võimalik välja selgitada, ilma et iga üksikut broneeringut tuleks avada; samuti ei saa tuvastada, kas kostjal oleks tehniliselt võimalik takistada broneeringute tegemist portaali k*****.com kaudu. Lennuaegade muutmise korral teavitab kostja reisijaid muudatusest esmalt meili teel. Kui see ei õnnestu, püüab kostja kontakti võtta muul viisil, näiteks saadab kostja talle teada olevale telefoninumbrile ka SMS-sõnumi. Kostja saatis 23. mail 2018 ja 29. mail 2018 portaali k*****.com poolt automaatselt loodud meiliaadressile teate lennu varasemaks muutmise kohta.

Mõlemad kirjad jõudsid kohale. Kostja lähtus sellest, et ta on reisijaid lennuaegade muutmisest teavitanud. Reisija M***** O***** sai 10. juunil 2018 oma (tavalisele) meiliaadressile m** * * *.o** * * *@gmail.com meili aadressilt tickets@k*****.com, millega talle teatati, et [lk 6] kella 14:40 asemel väljub lend kell 08:25. [...] Teisi asjaolusid, eelkõige seda, millal varasemaks muudetud lend saabus, esimese astme kohus ei tuvastanud. Kohus ei analüüsinud ka küsimust, kas reisijaid teadsid või oleksid pidanud teadma, et neile on määratud automaatselt loodud meiliaadress, ning kas ja kuivõrd oli reisijatel võimalus tutvuda automaatselt loodud meiliaadressile saadetud teabega.

Selle otsuse peale esitas hageja eelotsusetaotluse esitanud kohtule **apellatsioonkaebuse**, millega ta palus vaidlustatud kohtuotsust muuta ja hagi rahuldada. Hageja viitab eelkõige Euroopa Kohtu 11. mai 2017. aasta otsusele Krijgsman (C-302/16, EU:C:2017:359) ja leiab, et on vaja tagada, et tehaks kindlaks reisija, kelle lõpuks tühistatud lend broneeriti kolmanda isiku vahendusel. Lennuettevõtja on kohustatud tõendama, et ta on asjaomase teate saatnud ja et tal ei olnud võimalik kontrollida, kas tegemist on reisija meiliaadressiga.

Kostja palub jätta apellatsioonkaebus rahuldamata. Ta ei ole nõus Euroopa Kohtu 11. mai 2017. aasta otsuse Krijgsman (C-302/16, EU:C:2017:359) kohaldamisega, märkides, et lennuettevõtja sai lähtuda sellest, et teatavaks tehtud meiliaadressi puhul oli tegemist reisijate meiliaadressiga. Kostja ei lähtunud sellest, et ta teavitab reisibürood. Tõsiasi, et broneerimisel edastati kontaktandmed, mis ei [lk 7] kuulunud reisijatele, tuleb omistada reisijatele ja mitte lennuettevõtjale.

Vastuses apellatsioonkaebusele märgib kostja viimaks, et kavandatud lennu muutmist mitme tunni võrra varasemaks ei saa pidada samaväärseks lennu tühistamisega.

Eelotsusetaotluse esitanud kohus kui **apellatsioonikohus** peab otsustama hageja nõuete üle teise ja viimase astme kohtuna. Vastavalt riigisisestele menetlusnormidele peab kohus seejuures [...] piirduma õigusküsimuste kontrollimisega. Ta peab kontrollima, kas lennu varasemaks muutmine toob kaasa õiguse hüvitisele nagu lennu tühistamise korral (esimene küsimus). Seejärel peab ta kontrollima, kas reisijaid on lennu tühistamisest teavitatud nii, et seda saaks pidada kehtivaks (teine ja kolmas küsimus).

Lahendustena tulevad kõne alla:

- a) Kui tegemist ei ole lennu tühistamisega, siis langeb õigus hüvitisele ära, kuna sooritus ei ole tõrget esinenud. Sellisel juhul tuleb vaidlustatud kohtuotsus tühistada ning esimese astme kohus peab asja menetlemisel lähtuma mitte lennu tühistamisest, vaid väidetavast hilinemisest, mida ei ole kontrollitud.
- b) Kui tegemist on lennu tühistamisega ja kui 23. mai 2018. aasta meiliga on reisijaid 14. juuni 2018. aasta lennu tühistamisest teavitatud, ei ole määruse nr 261/2004 artikli 5 lõike 1 punkti c esimese taande alusel õigust hüvitisele. Ka

sellisel juhul tuleb vaidlustatud kohtuotsus tühistada; esimese astme kohus peab asja menetlemisel lähtuma lennu väidetavast hilinemisest, mida ei ole kontrollitud.

c) Kui asuda seisukohale, et 23. mai 2018. aasta meiliga ja 29. mai 2018. aasta meiliga ei ole reisijaid 14. juuni 2018. aasta lennu tühistamisest teavitatud, [lk 8] siis teavitati reisijaid alles 10. juunil 2018 (portaali k*****.com poolt saadetud meiliga). Kuna asenduslend väljus rohkem kui üks tund enne plaanipärast väljumisaega, millest tulenevalt oli määruse nr 261/2004 artikli 5 lõike 1 punkti c kolmandas taandes sätestatud tähtaeg ületatud, tuleb vaidlustatud kohtuotsust muuta ja hagi rahuldada.

Eelotsuse küsimused

Esimene küsimus

Määrus nr 261/2004 näeb ette õigused lennureisist mahajätmise, lennu tühistamise ja hilisemise korral. Lennu varasemaks muutmist ei ole reguleeritud.

Hageja tugines esimese astme kohtu menetluses Saksa Bundesgerichtshofi (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus, edaspidi „BGH“) pressiteatele nr 89/2015, X ZR 59/14. On tõsi, et BGH tegi 9. juunil 2015 kuulutatud otsuse selle alusel, et lennuettevõtja nõuet tunnustas, ja ta ei esita otsuses täiendavaid kaalutlusi. BGH viitab oma pressiteates siiski kohtukolleegiumi esialgsele hinnangule, mille kohaselt võib olukord, kus lennuettevõtja on muutnud kavandatud lennu märkimisväärselt varasemaks, siiski anda määruse nr 261/2004 artikli 7 lõike 1 kohase õiguse hüvitisele. Algsest lennukavast loobutakse ka siis, kui lend muudetakse mitu tundi varasemaks.

Seevastu kostja tugineb oma vastuses apellatsioonikaebusele Handelsgericht Wieni (Viini kaubanduskohus) 13. novembri 2018. aasta otsusele 1 R 285/18k, [...] mille kohaselt ei saa tühistamist reguleerivate sätete kohaldamine analoogia alusel kõne alla tulla määruse taotletud eesmärgiga vastuolus oleva õiguslõnga tõttu. Määruse eesmärgiga ei ole hõlmatud mitte lennu varasemaks muutmine, [lk 9] vaid lennureisist mahajätmine ülebroneeringute tõttu. Märkida tuleb, et Handelsgericht Wien (Viini kaubanduskohus) tugineb Amtsgericht Hannoveri (Hannoveri esimese astme kohus, Saksamaa) otsusele [03.12.2013], 561 C 3773/13. Selle puhul on tegemist esimese astme kohtu otsusega asjas, mille menetlemine lõpetati BGH tunnustamisotsusega.

Eelotsusetaotluse esitanud kohus kaldub pooldama BGH lahendust ja lähtub sellest, et lennu varasemaks muutmiseiga on esialgsest lennukavast loobutud, mistõttu on tegemist lennu tühistamisega.

Arvestades erinevaid tõlgendusi liidu kohtutes, on apellatsioonikohtul õigus ja kohustus esitada Euroopa Kohtule eelotsusetaotlus. Samasugused küsimused esitati Euroopa Kohtule juba kohtuasjades C-79/14 ja C-345/19, kuid need menetlused on vahepeal registrist kustutatud. Võrreldavad eelotsusemenetlused on pooleli kohtuasjades Flightright (C-10/20) ja Azurair (C-188/20).

Teine küsimus

Kontrollimisel, kas reisijaid on lennu varasemaks muutmisest teavitatud, on olulised järgmised riigisised õigusnormid:

Austria tsiviilseadustiku (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, edaspidi „ABGB“) § 862a, [...] [kehtiv, alates 1916. aastast muutmata redaktsioon]:

„Nõustumus loetakse õigeaegseks, kui pakkumuse esitaja on tahteavalduse ettenähtud tähtaja jooksul kätte saanud. Hilinemisest hoolimata loetakse leping siiski sõlmituks, kui pakkumuse esitaja pidi aru saama, et teade nõustumuse kohta on saadetud õigeaegselt, ja ta teist isikut enne lepingust taganemist viivimatult ei teavita.“ [lk 10]

E-kaubanduse seaduse (E-Commerce-Gesetz, edaspidi „ECG“, Bundesgesetzblatt (BGBI) I nr 152/2001) § 12 on sõnastatud järgmiselt:

„Lepinguga seotud e-kirjad, muud õiguslikult olulised e-kirjad ning elektroonilised vastuvõtuteatiseid loetakse kättesaaduks, kui nende adressaadil on võimalik nendega tavatingimustes tutvuda. Käesolevat sätet ei saa muuta tarbija kahjuks.“

Osas, mis puudutab selliste teadete kättesaamist nagu käesolevas asjas kõne all olev lennuettevõtja teade lennuaja muutmise kohta, on liikmesriigi kohtupraktikas alati olnud kohaldatav ABGB § 862a. Elektrooniliste tahteavalduste osas täpsustab sätet ECG § 12. Seadusandja dokumenteeritud tahte kohaselt vastab viidatud säte direktiivi 2000/31 artikli 11 lõike 1 teisele taandele, kuid läheb direktiivist kaugemale selles mõttes, et seal sätestatud kättesaamise reegel ei kehti mitte üksnes tellimuste (seega lepingu sõlmimise pakkumise või nõustumuse tahteavalduste) ja vastuvõtukinnituste suhtes, vaid ka kõikide muude õiguslikult oluliste elektrooniliste teadete suhtes; lisaks ka juhul, kui tegemist ei ole infoühiskonna teenusega, näiteks pelgalt meiliteadete vahetamise suhtes. Kõik viidatud sätted näevad ette kättesaamise fiktsiooni, mis tekib sisuliselt tahteavalduse kättesaadavaks muutmise. Seevastu reisija teavitamine vastavalt määruse nr 261/2004 artiklile 5 on ilmselt toimunud alles siis, kui reisija on teate kätte saanud, millele viitavad määruse nr 261/2004 artikli 5 lõike 1 punkti c teine ja kolmas taane ja artikli 5 lõige 2.

Seepärast tuleb kontrollida, kas lennu varasemaks muutmise teate kättesaamist tuleb hinnata meilide kättesaamist reguleeriva riigisese õiguse alusel või direktiivi 2000/31 [lk 11] alusel või on kohaldatav üksnes määrus nr 261/2004. Direktiivi 2000/31 ja seda ülevõtivate riigiseste sätete kohaldamise kasuks räägib vajadus siseturu toimimise eesmärgil kooskõlastada teatavad riigisised õigusaktid (põhjendus 6). Viimati nimetatud seisukohta toetab määruse nr 261/2004 artikli 14 lõikes 2 sätestatud tegutseva lennuettevõtja kohustus anda igale reisijale, keda lennu tühistamine puudutab, kirjalik teatis, milles on märgitud kõnealuse määruse kohase hüvitise maksmise ja abi andmise eeskirjad. Teistsugust arusaama kasuks lennuettevõtja saadetud teadete kättesaamise puhul

toetab tõsiasi, et reisijatel, kes on reisil, ei pruugi olla elektroonilistele sidevahenditele samasugust ligipääsu nagu nende elukohas. Seepärast leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et küsimust, kas reisijat on tühistamisest teavitatud, tuleb hinnata üksnes määruse nr 261/2004 artikli 5 alusel.

Eelotsusetaotluse esitanud kohtule teadaolevalt ei ole Euroopa Kohtu praktikas seda küsimust veel selgitatud.

Kolmas küsimus

Mis puudutab teavitamist või teate kättesaamist konkreetsel juhul, tuleb käesolevat asja kõigepealt võrrelda Euroopa Kohtu 11. mai 2017. aasta otsusega Krijgsman (C-302/16, EU:C:2017:359). Euroopa Kohus märgib seal muu hulgas, et määruse nr 261/2004 artiklis 13 on täpsustatud, et määrus nr 261/2004 ei piira mingil moel lendu teenindava lennuettevõtja õigust taotleda hüvitist reisikorraldajalt või muult isikult, kellega [lk 12] lendu teenindav lennuettevõtja on sõlminud lepingu (kohtuotsus Krijgsman, punkt 30). Kui see asjaolu peaks olema asja lahendamise seisukohast oluline, siis ei ole kohtuotsus Krijgsman käesolevas asjas kohaldatav. Nimelt on tuvastatud, et lepinguline suhe broneerimisportaali ja lennuettevõtja vahel puudub, lepingulises suhtes on broneerimisportaal vaid ühega kahest reisijast. Seepärast tuleks kaaluda, kas erinevalt kohtuotsusest Krijgsman oleks asjakohane asuda seisukohale, et õigus hüvitisele puudub, ja viidata reisija õigusele esitada hüvitise nõue broneerimisportaali vastu.

Vastavalt Austria kommentaarile ECG § 12 kohta tuleb põhimõtteliselt lähtuda sellest, et automaatselt loodud meilikontode puhul ei loeta teateid kättesaaduks. Muidugi kui isik teab või peab teadma, et tal on selline meilikonto olemas ja ta ei võta selle vastu meetmeid (nt blokeerimine või edasisuunamine), peab ta laskma sinna saadetud asjaomastele teadetele enda vastu tugineda, kui neis vastavad teated on olemas. Asjaomased teated loetakse seega kättesaaduks ka ilma, et nendega oleks tutvutud ([...]). Kuna menetluses ei ole kordagi olnud juttu sellest, et automaatselt loodud meilikontod oleksid reisijale teada või oleksid pidanud teada olema, ei saa reisijale sinna saadetud teadet lugeda kättesaaduks.

Peale selle märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et broneerimisportaalile edastatud teated on reisijale põhimõtteliselt edasi saadetud ja vaid kõnealune teade lennu varasemaks muutmise kohta edastati hilinemisega. Reisija esitas broneerimisportaalile õige meiliaadressi ja ei teadnud, et broneerimisportaal ei tee seda lennuettevõtjale teatavaks. Lennuettevõtja oleks mõningase jõupingutusega saanud välja selgitada, et tegemist on automaatselt loodud [lk 13] meiliaadressiga, aga ta ei oleks pidanud selle põhjal tegema tingimata järeldust, et sinna saadetud teateid ei saa reisija kätte või saab kätte hilinemisega. Arvestades seda, et määruse nr 261/2004 artikli 5 lõike 4 kohaselt peab tegutsev lennuettevõtja tõendama, kas ja millal reisijat lennu tühistamisest teavitati, lähtub eelotsusetaotluse esitanud kohus sellest, et olukorras, kus automaatselt loodud meiliaadressi kasutamise etteheidet ei saa teha reisijale ega lennuettevõtjale, tuleb kahtluse korral lähtuda

sellest, et lennutevõtja ei ole täitnud oma kohustust teavitada reisijat lennu varasemaks muutmisest.

Kuna eelotsusetaotluse esitanud kohtule teadaolevalt ei ole seda küsimust Euroopa Kohtu praktikas veel selgitatud, pidi kohus esitama eelotsusetaotluse.

[...]

Landesgericht Korneuburg, [...]

Korneuburg, 26.05.2020

[...]

TÖÖDOKUMENT